

Josep Pla va anar molt poc al cinema

Text > JORDI DORCA

Il·lustració > MARC VICENS

La relació entre els escriptors i el cinema ha estat sovint convulsa. La literatura i el cine són dos mitjans diferents que es necessiten i es repel·leixen amb la mateixa intensitat. Tolstoi, Brecht o Huxley van ser alguns dels autors que van delectar-se amb el naixement del cinema i ho van narrar. Recordo aquell bonic passatge de les memòries d'Aurora Bertrana en què es deixava fascinar per les pel·lícules projectades a la barraca de la plaça de Sant Agustí. Altres autors van decidir entrar a la indústria. Els productors de Hollywood moltes vegades veien en la literatura un simple calaix d'idees per a futurs guions. Adquirir el talent dels escriptors era un mal que havien de patir per poder recrear històries que agradessin als espectadors. El productor Jack Warner qualificava els literats convertits en guionistes d'«Idiotes amb [màquines d'escriure] Underwoods». Faulkner, James M. Cain, Theodore Dreiser, Scott Fitzgerald o Raymond Chandler van passar pels estudis de Los Angeles i no van guardar un bon record de l'experiència.

A l'article «Sobre el cinema» (*Humor, candor...*, volum XXIV de l'obra completa), Josep Pla ja ens mostra que no professava cap entusiasme pel mitjà. Amb la ironia habitual hi dissectiona la seva escassa relació amb el setè art. «He presenciat ben poques vegades una sessió de cinema.» El desinterès el plasma rient-se dels espectadors que esperen aquella bona pel·lícula que els prometen que projectaran la setmana que ve. «I així han anat passant els anys esperant la pel·lícula de la setmana entrant.» El cinema és per Pla «Una successió donada a través de la fotografia de fragments de realitat fracassada, de trossos anèmics de vida, moribunds, agònics, d'avortament de vida». Una captació de la realitat sense cap mena d'interès.

En el text categoritza sobre dos tipus de persones: les que prefereixen «llegir a mirar» i aquelles a qui agrada més «mirar que llegir». L'escriptor s'inclou entre els primers, però es rendeix a l'evidència que els segons els superen en recursos i en nombre, i conclou que aquesta idea de la «imatge visual com una imatge superior a la mental, és [...] el motiu pel qual s'han fet tants diners amb aquest truc genial». Un «truc» mitjançant el qual la gent es pot submergir en una vida còmoda, «una realitat sense microbis, químicament pura, sense molèsties, sense superfícies grolleres, ni dureses desagradables, suavitíssima; amb salons rutilants, comtes i marquesos, potentats i financers, traïdors simpatiquíssims, pobres honrats, músiques delicioses, automòbils rutilants que passen esquinçant carreteres, senyoretes amb roba interior de somni i joves atlètics amb bigotet. Fantàstic». Allà on la gent veu somnis, ell hi veu banalitat.

Tampoc a Marcel Proust, un escriptor al qual Pla admirava amb certa devoció, no li interessaven ni el cinema, ni la fotografia, ni cap dels canvis tecnològics del tombant de segle que podien alterar les «belles» i «velles» arts. El cinema era una metàfora d'allò que és contrari a les seves respectives nocions de la realitat. És curiós que dos exponents de la modernitat literària fossin tan poc receptius als nous mitjans. El fet és que Josep Pla va anar molt poc al cinema.

